

Аналіз сучасного стану ринку інтимних послуг в світі та в Україні

Analysis of the Current State of the Market of Intimate Services in the World and in Ukraine

Андрій Габрелян¹
Andrey Gabrelyan

¹ *Kyiv International University*
49, Lvivska St., Kyiv, 03179, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.63-2](https://doi.org/10.22178/pos.63-2)

JEL Classification: K40

Received 25.09.2020
Accepted 28.10.2020
Published online 31.10.2020

Corresponding Author:
kashkinlaw@gmail.com

© 2020 The Author. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У статті аналізується сучасний стан ринку інтимних послуг. Наводяться статистичні дані щодо України та окремих зарубіжних країн (Великобританія, Індія, Індонезія, Китай, Малайзія, Німеччина, Польща, США, Таїланд, Філіппіни, Франція), які показують кількість проститууючих осіб залучених до секс-бізнесу, масштаби даного бізнесу, його динаміку. Аналізуються окремі характеристики європейського і азіатського ринку інтимних послуг. В ході наукового пошуку зроблено висновок, що обсяги проституції в Україні щороку зростають, даний вид бізнесу курується і збагачує тіньові структури, корумпованих державних службовців та посадових осіб і, в підсумку, підриває економічну безпеку країни. Запропоновано взяти проституцію під офіційний державний контроль, шляхом її легалізації.

Ключові слова: проституція; проститууючі особи; секс-бізнес; секс-праця; секс-робітники; ринок інтимних послуг; еротична послуга; сексуальна послуга; масштаб; інфраструктура; легалізація.

Abstract. The article analyzes the current state of the market of intimate services. It gives statistical data on Ukraine and some foreign countries (the UK, India, Indonesia, China, Malaysia, Germany, Poland, the USA, Thailand, the Philippines, France), which show the number of prostitutes involved in the sex business, the scale of this business and its dynamics. Some features of the European and Asian market of intimate services are analyzed. The research concludes that prostitution in Ukraine is growing every year, this type of business is overseen by the shadow structures and enriches them, as well as corrupt civil servants and officials and, as a result, undermines the country's economic security. It has been proposed to take prostitution under the official state control by legalizing it.

Keywords: prostitution; prostitutes; sex business; sex work; sex workers; intimate services market; erotic service; sexual service; scale; infrastructure; legalization.

ВСТУП

Проституція в кожній із країн має свої характерні особливості, які залежать від її правового режиму, економічної ситуації, ідеологічних настроїв суспільства, культурних особливостей народу і т. п. Так, існує безліч ідеологічних впливів на ринок інтимних послуг, які можуть проявлятися у більш активному використанні сексуальних образів рекламою, швидкому зростанні індустрії розваг для дорослих, поширенні порнографії в національному сегменті Інтернету. Проте рівень проституції продовжує збільшуватись, незважаючи на дії багатьох урядів, конфесій та громадських

рухів, спрямованих на протидію такому збільшенню.

Глобалізаційні зміни на планеті, стрімкий розвиток інформаційних технологій, як видається, призводять до зростання розмірів ринку інтимних послуг як в окремих країнах, так у світі в цілому. Підкреслимо, що ринок інтимних послуг включає в себе не лише проституцію, як секс-роботу (надання проститууючими особами еротичних та сексуальних послуг), але й супутні такій роботі різні сфери законної діяльності, пов'язані з орендою приміщень, транспортними перевезеннями, продажем споживчих товарів і т. д. Дана обставина

веде до якісної зміни не лише організаційної складової секс-бізнесу¹, а й інфраструктурної.

Ринок інтимних послуг, як і багато інших легальних та нелегальних ринків, відчуває на собі вплив нових технологій, який, у першу чергу, полягає в повсюдному поширенні комунікаційних технологій та Інтернету. Технології дозволяють розміщувати рекламу еротичних та сексуальних послуг в Інтернеті, вже не обмежених національними кордонами, національним законодавством чи нормами моралі. Сучасні мобільні пристрої дозволяють клієнту за допомогою Інтернету миттєво знайти проституючу особу практично в будь-якій точці світу, що лише сприяє розвитку такого напрямку ринку інтимних послуг, як секс-туризм.

Інтернет допомагає шукати і, по суті, формує клієнтуру для ринку інтимних послуг, у зв'язку з чим проституючі особи можуть вступати в контакт з більш широким колом клієнтів. В результаті суттєво змінилася як сама структура ринку, так і структура ризиків, пов'язаних із пропозицією еротичних та сексуальних послуг. Проституючі особи, які працюють самі на себе (індивідуально), тепер можуть безпосередньо контактувати з клієнтом, усунувши посередника та зменшивши ризик бути затриманими правоохоронними органами або зазнати насильства з боку осіб, які експлуатують проституючу. Дана обставина також робить проституючу все більш привабливим способом заробляння грошей.

По причині суперечливого ставлення до проституючої та стигм, пов'язаних із секс-бізнесом, які ще зберігаються в суспільстві, дослідження стосовно даної тематики не можуть похвалитися точними цифрами, об'єктивністю і, здебільшого, є поверхневими, суб'єктивними, спрямованими на підтвердження позиції тих, хто їх здійснює. Крім того, переважна більшість наукової літератури щодо секс-бізнесу присвячена безпосередньо сексуальним послугам і, меншою мірою, послугам еротичним, тобто значна частина наукових джерел стосовно даної теми не охоплює комплексно

поняття «секс-робота». Проте, узагальнення існуючих на сьогоднішній день статистичних даних (як офіційних, так і неофіційних²) дозволяють цілком достовірно визначити сучасний рівень проституючої як у світі, так і в Україні.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану ринку інтимних послуг.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

За оцінками *Havocscope*, світовий річний масштаб ринку інтимних послуг становить приблизно 186 млрд. доларів США і займає другу сходинку після наркоторгівлі (200 млрд. дол. США). Навіть у країнах, де проституюча визнана незаконною діяльністю і переслідується законом, ринок інтимних послуг процвітає. Згідно Всесвітньої доповіді про сексуальну експлуатацію [38]), опублікованої в 2012 році організацією *Fondation Scelles*, до проституючої як глобального явища залучено близько 40-42 мільйонів осіб, 75 % з яких мають вік від 13 до 25 років. 10 % усіх проституючих осіб працюють самі на себе, тобто індивідуально. Слід акцентувати увагу на тому, що ринок інтимних послуг, який включає в себе не тільки секс-працівників, але й «обслуговуючий» його персонал, надає роботу (а відповідно, і заробіток) більш ніж 250 млн. осіб.

Ринок інтимних послуг є не лише високоприбутковим, але й має досить низький рівень ризику в порівнянні з торгівлею наркотиками та зброєю. При цьому його прибутковість не залежить від того, який режим стосовно проституючої встановлений у країні. Даний фактор є, по суті, рушійним для сучасного поширення проституючої по всьому світу, в тому числі й в Україні.

У Європі, за даними Комітету проти сучасного рабства, на початок 1990 року від 500 до 600 тис. жінок – вихідців не із країн Європейського Союзу заробляли, будучи залученими у проституючу. При цьому дані цифри стосувалися лише добровільної проституючої, без

¹ В даній статті під секс-бізнесом ми розуміємо послуги, які надаються тільки на добровільних засадах. До нього ми не відносимо торгівлю людьми з метою сексуальної експлуатації, примушення до заняття проституючою, дитячу проституючу і т.д. При цьому слід зазначити, що все нами перераховане є невід'ємною частиною сучасного ринку інтимних послуг, навіть в тих країнах, де проституюча легалізована

² Під офіційними даними ми розуміємо статистику, яку надають державні органи і структури, під неофіційними – дані громадських неурядових організацій та приватних досліджень

стороннього примусу. Відзначимо, що багато дослідників характеризують добровільну проституцію як вимушену, але європейський досвід цьому суперечить. У тих країнах, де проституція легальна і вважається законним видом економічної діяльності, багато осіб (в основному, це стосується громадян таких держав) самі, без будь-яких супутніх обставин, обирають для себе секс-роботу. На нашу думку, європейський ринок інтимних послуг, на відміну від азійського (якщо не брати до уваги злочинні дії, пов'язані із втягненням у заняття проституцією), є добровільним. Жінки та чоловіки роблять усвідомлений вибір, згідно з яким не хочуть займатися іншою роботою в силу об'єктивних (відсутність освіти, професійних навичок і т. п.) та суб'єктивних причин (бажання отримати від роботи «все й відразу», відсутність бажання прикладати до отримання роботи зусилля і т. д.). Вибір на користь роботи на ринку інтимних послуг або на будь-якому іншому ринку – це усвідомлений вибір людини, який можна охарактеризувати таким прислів'ям – «риба шукає де глибше, а людина – де краще». Звичайно, можна сказати, що в тій же Україні займатися проституцією людей змушує складна економічна ситуація. Але виникає питання: чому тоді всі поголовно не починають працювати на ринку інтимних послуг? Чому одні люди шукають іншу роботу, намагаються отримати додаткову освіту, йдуть на курси, вчать іноземні мови, піднімаючи свій рейтинг в очах майбутніх роботодавців, а другі за тих же обставин обирають інший шлях. В Україні присутня та робоча ніша, яку можуть зайняти проституючі особи, і багато в чому дана ніша заповнена низькокваліфікованими професіями (двірники, різноробочі та водії, покоївки і т. д.) та низовими професіями різних сфер діяльності, наприклад сфери громадського харчування (офіціанти, касири, посудомийки, мерчендайзери і т. п.). Вибір між проституцією та умовно «голодною смертю» на європейському ринку інтимних послуг не постає, на відміну від азійського ринку, основну нішу в якому займають вихідці з бідних районів та регіонів. Останній характеризується тим, що проституюча особа стоїть перед вибором: або надавати еротичні та сексуальні послуги і на зароблені гроші утримувати не лише себе, а й свою численну родину та родичів, або останні загинуть від голоду, оскільки на ринку праці відсутні навіть низькокваліфіковані робочі місця. Цим, багато в чому,

й обумовлюється те, що в азійських країнах наявний величезний відсоток залучення дітей до проституції, при цьому ініціаторами такого залучення найчастіше виступають представники родини – батько, мати, старші сестри і брати. Показовим у даному випадку є Таїланд і Камбоджа. В них присутні окремі сільськогосподарські регіони, які щороку страждають від засухи, а їх жителі знаходяться на межі виживання. Відсоток проституції в цих регіонах нульовий, але вони самі є донорами проституючих осіб для туристичних місць своїх та інших країн. По таких регіонах кілька разів на рік їздять зазивали та вербувальники, які або купують дітей для борделів, або беруть їх «на роботу». Все це робиться за згодою батьків, при цьому багато сімей лише так і виживають, отримуючи постійний приплив грошових коштів.

Ринок інтимних послуг є величезним як у світовому масштабі, так і в масштабах кожної конкретної країни. Щорічно близько 3 мільйонів громадян країн Європи відправляються в подорожі заради секс-туризму, і це незважаючи на розвиненість і широту європейського ринку інтимних послуг. Так, у Франції на початку 2010 року налічувалося від 20 до 30 тис. жінок та чоловіків, зайнятих у секс-бізнесі повний робочий день [27]. Згідно експертної доповіді *ProstCost* [32] кількість людей у Франції, які займаються проституцією, в 2015 році оцінювалася у 37 тис. осіб. Річна виручка на одну людину складала 87,7 тис. євро. Виходячи з даних цифр та оцінок МВС Франції щодо обсягу відмивання грошей, отриманих від проституції, експерти розрахували і щорічний оборот ринку інтимних послуг – 3,2 млрд. євро. Організація *Fondation Scelles* зазначає, що у Франції від 4 до 10 % проституючих осіб є неповнолітніми [33]. Слід підкреслити, що на сьогоднішній день більшість проституючих осіб, не бажаючи сплачувати податки та афішувати свій вид діяльності і т.п., воліють працювати «в тіні». Таких осіб по країні налічується трохи менше ста тисяч. Наприклад, лише за даними Національного союзу студентів Франції, мінімум 40 тисяч студентів тією чи іншою мірою зайняті в секс-бізнесі.

У Великобританії, як і у Франції, точна загальна кількість проституючих осіб не відома. У 2009 році влада та неурядові громадські організації підрахували, що приблизно 100 тис. осіб у країні займалися проституцією [40]. Дослідження, опубліковане в 2015 році,

показало, що у Великобританії налічується близько 72,8 тис. працівників секс-бізнесу [28], що загалом співпадає зі звітами британського МВС, які оцінюють чисельність працівників ринку інтимних послуг в межах 60-80 тисяч. При цьому, за даними Національної статистичної служби (*Office for National Statistics*) внесок проституції до економіки Великобританії у 2009 році становив 5,3 млрд. фунтів стерлінгів [29].

Згідно з даними Федерального міністерства у справах сім'ї, людей похилого віку, жінок та молоді Німеччини (*Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend*) в країні приблизно 400 тис. осіб займаються проституцією (33 тис. – офіційно, інші – неофіційно). Приблизно 89,5 тис. осіб «працевлаштовані» в борделях (сюди відносяться бари, клуби, масажні салони і так звані клуби для вечірок). Близько 71,6 тис. осіб працюють на вулицях, 60 тис. отримують замовлення через модельні агентства і тематичні сайти. Щодня німецький ринок інтимних послуг обслуговує більше 1 млн. клієнтів (як громадян Німеччини, так і приїжджих). Статистичні дані Федерального статистичного управління Німеччини (*Statistisches Bundesamt*) свідчать про те, що річний оборот цього бізнесу досягає 15 млрд. євро. З 15 млрд. євро 5,475 млрд. євро – оборот борделів, 2,738 млрд. євро – оборот вуличної проституції, 3,65 млрд. євро оборот ескорт-агенцій і всіх інших працюючих «за викликом», 3,137 млрд. євро – оборот інших видів проституції.

Слід відзначити той факт, що точних даних щодо чоловіків та жінок, які надають еротичні та сексуальні послуги в тій чи іншій країні, немає. Всі розрахунки приблизні, багато в чому умовні та залежать від політичної складової. Наприклад, у Польщі – країні, в якій значну кількість проститууючих осіб становлять наші співгромадяни, працює від 6 до 20 тисяч «класичних» – вуличних проститууючих осіб (з урахуванням іноземців). За даними *Navoscope* (служба, що займається оцінкою операцій на чорному ринку), еротичні та сексуальні послуги в країні надають майже 20 тис. осіб. За даними ж неурядових організацій, які приплюсовують до цієї кількості тих осіб, які надають свої послуги через Інтернет, кількість зайнятих на ринку інтимних послуг в Польщі коливається від 150 до 250 тисяч. Причина – польські політики приховують офіційні цифри,

соромлячись наявної ситуації в даній сфері та боячись отримати статус «країни-борделю».

Підкреслимо, що в Польщі такий вид взаємин між людьми, як спонсорство, не відноситься до проституції. При цьому, за даними професора Е. Михальської (Лодзинський університет) [31] понад 100 тис. студентів (близько 20 % загальної кількості) у Польщі тією чи іншою мірою спонсоруються. Під спонсорством розуміється те, що студенти (в основному, дівчата) надають еротичні та сексуальні послуги одному партнеру на постійній основі, натомість, протягом певного періоду вони отримують матеріальні блага: квартиру, автомобіль, одяг, гроші на «кишенькові витрати» і т. п.

Особливістю європейського ринку інтимних послуг є те, що на ньому працюють, в основному, приїжджі іноземці та мігранти. При цьому, якщо проституція легалізована, то легальний сегмент, поряд з іноземцями, займають і місцеві громадяни, а весь нелегальний сегмент ринку інтимних послуг, який у кілька разів перевищує легальний, повністю «відданий на відкуп» іноземцям та мігрантам. Так, в Німеччині 8 із 10 представниць ринку інтимних послуг не мають громадянства Німеччини, серед них переважають румунки, болгарки, польки і т. д. У Польщі нелегальний сегмент ринку інтимних послуг займають громадяни України, Румунії, Білорусі і т. д. Цікавим є той факт, що «національність» проституції у тій чи іншій країні багато в чому збігається з «малюнком» загальної трудової міграції.

Якщо розглянути проституцію в тих країнах, які ми можемо віднести до азійського ринку інтимних послуг, то загальна картина відрізняється від тієї, яка існує в континентальній Європі. Візьмемо для аналізу такі країни, як Індонезія, Малайзія, Філіппіни і Таїланд. У першу чергу, слід відзначити, що точну кількість проститууючих осіб у даних країнах встановити неможливо у зв'язку з нелегальним або таємним характером їх роботи. При цьому в Індонезії їх чисельність сягає 230 тис. осіб. Згідно з даними ЮНІСЕФ, 30 % співробітників секс-індустрії є неповнолітніми. Проституція досить поширена на індонезійському архіпелазі і процвітає, в основному, у таких великих містах, як Джакарта, Сурабая, Бандунг, а також на туристичних напрямках – Балі та Ріау [3]. У Малайзії оціночна чисельність працівників на ринку інтимних послуг варіюється від 140 до 150 тис. осіб. На Філіппінах згідно із

законопроектом «Про боротьбу з проституцією» № 2341 [26]), кількість осіб, які експлуатуються з метою проституції, може досягати 800 тис. осіб. У Таїланді дослідження Міністерства охорони здоров'я зареєструвало 100 тис. проститууючих осіб, але за неофіційними даними ця цифра сягає мінімум 600 тис. осіб. Загальна кількість осіб в Таїланді, діяльність яких прямо чи опосередковано пов'язана з наданням інтимних послуг, становить 2,8 мільйонів. Наприклад, дослідження Міністерства охорони здоров'я Таїланду, проведене в 1997 році, показало, що зі 104 262 працівників в 7 759 установах, де можна було отримати сексуальні послуги, лише 64 886 були працівниками секс-бізнесу; інші становили допоміжний персонал, включаючи прибиральників, офіціанток, касирів, паркувальників та охоронців [37]. У дослідженні, проведеному в Малайзії (кількість проститууючих осіб починає свій відлік від 160 тисяч), на офіційному рівні було перераховано професії, які мають відношення до сексуального сектору: медичні працівники (які регулярно здійснюють перевірки здоров'я секс-працівників), оператори продуктових крамниць у безпосередній близькості від секс-закладів, продавці сигарет і спиртних напоїв, власники нерухомості, які здають в оренду приміщення для постачальників сексуальних послуг. Правоохоронцям рекомендовано звертати особливу увагу на таких осіб. На Філіппінах відомі установи, що входять до сфери секс-бізнесу, включають у себе спеціальні туристичні агентства, послуги супроводу, обслуговування номерів у готелях, сауни та медичні установи, казино або борделі, go-go бари, пивні, кабаре і т. п.

За різними оцінками, у досліджуваних нами чотирьох країнах на частку ринку інтимних послуг припадає від 2 до 14 відсотків валового внутрішнього продукту (ВВП), і доходи, які генерує даний ринок, є основними засобами до існування та потенційного заробітку мільйонів працівників, не враховуючи самих проститууючих осіб. Державні органи також отримують значні доходи в районах масового надання еротичних та сексуальних послуг – як незаконно (у результаті корупційних дій та хабарництва), так і на законних підставах (від надходження ліцензійних зборів і податків на готелі, бари, ресторани й ігрові кімнати, що входять до інфраструктури проституції). Наприклад, у Малайзії в 2008 році ринок інтимних послуг заробив 963,8 млн. дол. США.

Станом на 2019 рік ця цифра збільшилася і склала понад 1,2 млрд. дол. США. У Таїланді річний оборот секс-бізнесу становить близько 6,4 млрд. дол. США. Відзначимо, що щорічно більше 400 млн. дол. США проститууючі особи перераховують своїм сім'ям у слаборозвинені регіони країни (у багатьох випадках дана сума перевищує бюджети програм розвитку цих регіонів, які фінансуються урядом). В Індонезії прийнято вважати, що фінансовий оборот ринку інтимних послуг становить 2,25 млрд. дол. США на рік. Окремі джерела збільшують дану цифру до 3,3 млрд. дол. США. Як і в Таїланді, значна частина доходів осіб, які безпосередньо надають еротичні та сексуальні послуги, спрямовується до населених пунктів, у яких проживають їхні родини. В цілому до сфери проституції в Індонезії, Малайзії, Філіппінах і Таїланді, як ми вже підкреслювали, залучені представники нижчих верств населення, для яких такий спосіб заробітку є єдино можливим. Така ситуація й обумовлює лояльне ставлення до проституції з боку населення та методику державної боротьби з проституцією, яка незважаючи на те, що сама проституція в цих країнах офіційно не дозволена, і її прояви переслідуються законом (наприклад, у Малайзії встановлена кримінальна відповідальність за проживання на доходи, отримані від проституції), є малоефективною. Основні сили правоохоронців в аналізованих нами країнах спрямовані на боротьбу з торгівлею людьми з метою примусу до проституції та дитячою проституцією (в Індонезії 30 % проститууючих молодші 18 років, у Малайзії 27 %, на Філіппінах 7,5 %, у Таїланді 35 %).

В Індонезії на ринку інтимних послуг на добровільних засадах працюють багато приїжджих іноземок, в основному, китаянок. Акцентуємо увагу на тому, що в Китаї станом на 2000 рік налічувалося від 4 (дані Міністерства громадської безпеки КНР (*Guójiā Ānquánbù*)) до 20 млн. (дані приватних досліджень) проститууючих осіб. До 2000 року кількість проститууючих осіб та наданих ними послуг була значно більшою. Така інформація підтверджується наступними непрямыми даними. Так, після прийняття в Китаї Положення про контроль громадських місць розваг від 17.03.1999 р. [35] рівень ВВП країни знизився на 1 % без вагомих на те економічних підстав. В цілому після прийняття даного Положення оборот ринку інтимних послуг склав 500 млрд. юанів (70 млрд. дол. США) на рік, що дорівнює 6 %

ВВП Китаю [39]. У Індії, як і в Китаї, кількість проститууючих осіб обчислюється мільйонами і на сьогоднішній день становить 3 млн. осіб. У 2003-2004 роках індустрія проституції згенерувала 400 мільярдів індійських рупій (8,4 млрд. дол. США). Як і в країнах Південно-Східної Азії, проституція в Індії постійно молодшає: з початку 2000-х років середній вік проститууючих осіб знаходиться в діапазоні 10-14 років. За даними Центрального бюро розслідувань Індії (*Central Bureau of Investigation*), в країні 1,2 мільйона секс-працівників є молодшими 18 років. Згідно з дослідженням, результати якого були наведені в Опитуванні секс-працівників в Індії (*First pan-India survey of sex workers* [36]), 70 % проститууючих осіб добровільно вирішили працювати на ринку інтимних послуг. Більшість із них є вихідцями із сільських та економічно бідних районів, представниками нижчих каст. Дані обставини призвели до того, що вік, з якого проститууюча особа починає займатися проституцією, становить 9 років.

У нашому дослідженні ми також не могли не охарактеризувати стан ринку інтимних послуг у США – країни, на яку в останні роки рівняється й Україна, повністю довіряючи її починанням і тим порадам, які надають американські спостерігачі у вітчизняних державних структурах, стосовно: побудови в нашій країні розвиненої демократії, дотримання прав людини і громадянина, загального вектору розвитку країни, вибору не лише зовнішньої, але й внутрішньої політики, зняття та призначення на посади вищих державних чиновників і багато чого іншого. США є третьою за чисельністю країною у світі, її населення оцінюється в 329 млн. осіб з яких 1 мільйон, за даними звіту організації *Fondation Scelles* [34], надає еротичні та сексуальні послуги. Кожна десята проститууюча особа є неповнолітньою. Обороти секс-бізнесу варіюється від 9,8 до 14,6 млрд. дол. США на рік. Слід акцентувати увагу на тому, що в США регулювання проституції не входить до повноважень федерального уряду. Кожен штат вирішує дане питання по-своєму, маючи для цього всю повноту влади. Дана ситуація призвела до того, що від штату до штату змінюється відношення до того, кого вважати проститууючою особою, що впливає на визначення їх загальної кількості та, відповідно, сум коштів, які задіяні на ринку інтимних послуг. Так, за офіційними даними штату Невада, в якому проституція легалізована,

вона приносить до бюджету близько 75 млн. дол. США на рік, при цьому весь оборот ринку інтимних послуг (в тому числі й нелегальний) у м. Лас-Вегас (штат Невада) оцінюється у 5 млрд. дол. США на рік. Організація *Polaris Project* [30] оцінила оборот масажних салонів як складової частини американського ринку інтимних послуг у межах 2,8 млрд. дол. США. Так, у штаті Нью-Джерсі було нараховано понад 525 масажних салонів (всього по країні приблизно 9 000), які акумулюють діяльність проститууючих осіб. Річний оборот одного такого салону становить близько 800 тис. дол. США, а всіх масажних салонів Нью-Джерсі – 420 млн. дол. США. В свою чергу, у Вашингтоні (округ Колумбія), середній річний дохід одного масажного салону становить 1,2 млн. дол. США. У м. Х'юстон (штат Техас) річний оборот усіх масажних салонів налічував не менше 107 млн. дол. США. При цьому дані дослідження не враховують вуличну проституцію та інші її види, які існують поза межами масажних салонів.

Як і в інших країнах світу, в Україні ринок інтимних послуг є прибутковим: у ньому за рік обертаються мільярди гривень. Наявні дані про проституцію в Україні є дуже суперечливими, особливо це стосується оцінок чисельності проститууючих осіб. Проблема визначення чисельності жінок, які займаються проституцією, не кажучи вже про проститууючих чоловіків, завжди була складною. Але, якщо в епоху регламентації існувала досить об'єктивна статистика очевидної (бланкової та квиткової) проституції на українських територіях, що входили до складу Російської Імперії, то з її знищенням навіть така інформація зникла, а в СРСР офіційної статистики щодо проститууючих осіб не велося, оскільки дана проблема вважалася «вирішеною». В незалежній Україні також відсутні точні дані про кількість осіб, які надають еротичні та сексуальні послуги. Єдиною можливістю аналізу їх чисельності є дані соціологічних досліджень. Державна служба статистики України не публікує даних про осіб, які займаються проституцією, відносячи даний вид діяльності (з досвіду ЄС) до одного з видів нелегальної економічної діяльності.

Державна служба статистики України включає проституцію, нарівні з виробництвом та розповсюдженням наркотиків та контрабандою алкоголю і тютюнових виробів, до національних рахунків. При цьому, згідно п. 2.6. Методологічних положень оновленої версії

системи національних рахунків 2008 року, затверджених Наказом Державної служби статистики України від 17.12.2013 р. № 398 [18] для оцінки обсягів послуг проституції використовуються дані соціологічних опитувань і спеціальних досліджень щодо кількості зайнятих у цій сфері та вартості наданих послуг. Базуючись на вказаних Методологічних положеннях у період з листопада 2017 по березень 2018 рр. Державною установою «Центр громадського здоров'я МОЗ України» у 25 містах з 25 регіонів України в рамках «Інтегрованого біоповедінкового дослідження серед ключових груп в Україні» було проведено опитування, яке вкупі з іншими даними дозволило встановити оціночну чисельність секс-працівників на рівні 86 тис. осіб³. Відзначимо, що в 2012 році у схожому дослідженні [1] кількість осіб, задіяних на ринку інтимних послуг, становила 80 тис. осіб.

Міжнародні організації вживають різних заходів у частині розробки нових методик оцінки такого виду нелегальної економічної діяльності, як проституція, але частіше це стосується дослідження окремих груп людей, задіяних на ринку інтимних послуг. Ряд країн намагається непрямими методами отримати цифри про кількість секс-працівників, але ці дані не завжди можна вважати репрезентативними.

Наведена нами чисельність секс-працівників в Україні також є умовною, вона повністю залежить від тих методик, які використовуються при підрахунку кількості даних осіб. Наприклад, у нашій країні перше комплексне дослідження, яке дозволило оцінити кількість проституючих осіб, було проведено в 2005 році. У ході дослідження були застосовані наступні методи та технології оцінювання: оцінка чисельності за методом «анонімного знайомого»; оцінка чисельності методом коефіцієнтів з використанням наявних статистичних даних та результатів опитування цільових груп; оцінка чисельності методом коефіцієнтів з використанням результатів масового опитування населення щодо поведінкових практик; оцінка чисельності методом коефіцієнтів за результатами «повторного охоплення»; оцінка чисельності методом коефіцієнтів за результатами поведінкових

досліджень серед жінок комерційного сексу [1, с. 11]. Основним результатом дослідження стало визначення кількості жінок, які займаються комерційним сексом, на рівні від 110 до 250 тисяч.

Дослідження, проведене у 2009 році із застосуванням методу нарощування соціальних мереж (*scale-up*), методу «анонімного знайомого», методу коефіцієнтів та за допомогою вторинного аналізу даних, отриманих у попередні роки, виявило 65-93 тис. секс-працівників. При цьому всі без винятку офіційні дослідження, які проводяться в Україні: по-перше, охоплюють лише жінок, які надають еротичні та сексуальні послуги, і не беруть до уваги чоловіків; по-друге, охоплюють жінок, для яких проституція є хоча й неофіційним, проте основним видом доходів.

За підрахунками голови правління Українського інституту соціальних досліджень ім. О. Яременка Ольги Балакіревої, в нашій країні у 2011 році комерційним сексом займалися близько 50 тис. жінок. Якщо припустити, що вся ця армія «нічних метеликів» одночасно легалізується, держава може розраховувати на дуже солідні надходження. В середньому за добу кожна повія обслуговує трьох клієнтів, заробляючи близько 1 тис. грн. в день. Таким чином, 50-тисячна армія «жриць любові» за рік навіть за п'ятиденного робочого тижня отримує близько 13 млрд. грн. Якби держава встановила податок на послуги комерційного сексу на рівні, наприклад, 30 %, це дало б бюджету близько 3,9 млрд. грн. чистих надходжень до бюджету. За мінімального податку бюджет отримав би 1,9 млрд. грн. [23]. Слід зазначити, по-перше, що кількість у 50 тис. жінок є, вочевидь, заниженою, оскільки навіть у Німеччині з населенням 82 млн. чоловік проституцією займаються більше 420 тис. осіб. До того ж, економічна та політична нестабільність, військові дії на території України, пандемія COVID-19, які сприяють масовому безробіттю, знеціненню національної валюти при збереженні заробітних плат на попередньому рівні, інфляції і т. п. призвели до зростання в нашій державі кількості людей, які свідомо вирішують зайнятися проституцією. По-друге, навіть якщо припустити, що проституюча

³ Кількість секс-працівників встановлена: з урахуванням АР Крим та непідконтрольної території Донецької області, без урахування території м. Севастополь та

непідконтрольних територіях Луганської області. До загальної кількості секс-працівників не включені особи, які вживали ін'єкційні наркотичні речовини [17, с. 11-12]

особа обслуговує до 3-х клієнтів на день, то її заробіток складе не 1 тисячу гривень, а, щонайменше, 1500 грн., оскільки ціна за послуги, що надаються повією середньої ланки за годину, починається від 500 грн. Ці дані підтверджуються нашими власними дослідженнями, здійсненими на початку 2016 року в містах Харків, Київ та Одеса. І все ж, незважаючи на наведені дані, інформація про те, наскільки значними є доходи даної групи осіб, і тих, хто їх курирує, залишається невідомою. По-третє, за нашими розрахунками за існуючої системи оподаткування (єдиний податок 1 група) 50 тис. проститууючих осіб повинні сплатити мінімум 62 463 000 грн. податків та зборів (10 510 тис. грн. єдиного податку та 51 953 тис. грн. ЄСВ).

Сама проституція в Україні вже давно знаходиться під неофіційною контролем («дахом») правоохоронних органів. Гроші від такого контролю поповнюють кишені чиновників і державних службовців, а не скарбницю держави. Згідно даних національного антикорупційного порталу АНТИКОР, які базуються на анонімних інтерв'ю самих правоохоронців, середній «внесок» по м. Києву з «шалману» складає близько 20 тисяч гривень на місяць. 15-20 тисяч платить сутенер з траси, у якого працює 10 «дівчаток». Гроші надходять оперативним співробітникам або безпосередньо начальнику ... У деяких випадках платять безпосередньо начальнику Департаменту ... Потім начальники розподіляють гроші між СБУ, прокуратурою, внутрішньою службою безпеки, щоб ті «закривали очі» на даний факт. Частина цих грошей потім спрямовується на «верхівки», аж до найвищих кабінетів у Міністерстві ... [14]. Слід підкреслити, що дані цифри співпадають з нашими власними даними. Проводячи опитування та анкетування серед проститууючих осіб, ми натрапили на цікаву специфіку щодо «нарахування» грошей за «дах». Наприклад, з салону в якому працюють проститууючі особи стягується 1000 дол. США. «Прив'язка» відносно сплати за «дах» здійснюється до телефону, який, у свою чергу, «прив'язаний» до салону. При цьому в салоні може працювати до 15 дівчат. Самі ж дівчата відраховують 60 % свого заробітку до загальної «казни» салону. Якщо ж дівчина надає послуги індивідуально, то відрахування

здійснюється у розмірі 500 доларів. Таким чином, правоохоронні органи або особи, які виступають від їх імені, або прикриваючись ним, виконують роль регулятора ринку інтимних послуг і отримують за це колосальні прибутки.

Ігнорування державою можливості контролю явища проституції тягне за собою не лише втрати бюджету, а й провокує зростання серед вітчизняних секс-робітників (особливо тих, які працюють на вулиці) венеричних захворювань, не кажучи вже про хронічні запалення. Слід зазначити, що збільшення кількості захворювань на статеві інфекційні хвороби серед проститууючих осіб відбувається на тлі зменшення таких хвороб серед населення. Так, за даними Міністерства охорони здоров'я на початку 2000 року в Україні було зафіксовано 202 424 особи з венеричними захворюваннями (сифіліс, трихомоніаз, хламідіоз, уrogenітальний мікоплазмоз, гонококова інфекція), а вже в 2017 році їх кількість зменшилася до 34 469 осіб. Що стосується захворювань на ВІЛ/СНІД, то зростання кількості хворих фіксується не лише в середовищі проститууючих осіб, а й в цілому по країні. Якщо у 2000 році в Україні налічувалося 30 666 осіб з ВІЛ-інфекцією, а хворіли на СНІД 917, то в 2017 році дані показники становили 141 371 та 43 816 осіб відповідно⁴. Слід зазначити, що багато в чому поширення венеричних хвороб серед секс-працівників пов'язано з тим, що: по-перше, більшість проститууючих осіб не проходять систематичних медичних оглядів, оскільки бояться, що їх «професійна» приналежність буде розкрита; по-друге, відсутня культура надання таких послуг, обумовлена ігноруванням правил безпеки. При цьому, в багатьох випадках ініціаторами отримання сексуальних послуг без засобів захисту виступають самі клієнти, які готові доплачувати за «гостроту» відчуттів. У половині випадків проститууючі особи погоджуються надавати лише оральні послуги без презервативу, а в 17 % випадках клієнт за доплату може отримати весь спектр послуг без засобів захисту.

Здоров'я (фізичне та психологічне) осіб, які надають еротичні та сексуальні послуги, постійно перебуває в зоні ризику, що теж вимагає невідкладного втручання з боку держави,

⁴ Відповідь на запит від 16.08.2018 р. на отримання публічної інформації

оскільки ці люди є громадянами України, і вони мають право на отримання кваліфікованої медичної допомоги. Як зазначено в ч. 4 ст. 49 Конституції України: держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя [16]. Відзначимо, що санітарно-епідемічне благополуччя осіб, які надають еротичні та сексуальні послуги, перебуває на неприпустимо низькому рівні, і це, в першу чергу, пов'язано з тим, що проституція в Україні заборонена. Без регламентації неможливо використати досвід Німеччини та встановити правила обов'язкового використання презервативів при наданні сексуальних послуг, з накладенням на клієнтів штрафів за їх порушення.

Ми зазначали, що в Україні, за різними підрахунками, еротичні та сексуальні послуги надають від 86 до 250 тис. осіб. Проте, не можна не згадати, що лише в Російській Федерації, Туреччині, Польщі, Німеччині та ряді інших країн у секс-бізнесі працюють понад півмільйона українок. Ці особи вже обрали ту діяльність, якою вони хочуть займатися і, на нашу думку, необхідно надати їм можливість працювати в Україні, на Батьківщині, з користю для держави. Як зазначає М. Майоор, керівник Центру інформації про проституцію (*Prostitutie Informatie Centrum*) – українки чудово знають свою роботу і саме тому користуються значним попитом. У своєму інтерв'ю М. Майоор підкреслила, що якби Україна була членом Євросоюзу та легалізувала секс-бізнес, то вона «... могла б заробляти на цьому хороші гроші» [2]. На необхідності контрольованого розвитку секс-бізнесу та регулювання проституції в Україні неодноразово наголошують українські політики та чиновники. Наприклад, дану позицію озвучували Т. С. Милованов (на посаді міністра розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства України) [19], Ю. В. Луценко (на посаді генерального прокурора України) [25], В. О. Зеленський (будучи кандидатом в президенти запропонував легалізувати проституцію в межах окремої території чи міста) [13], М. В. Гаврилюк (народний депутат України VIII скликання) [11], С. А. Лещенко (народний депутат України VIII скликання) [22], Г. М. Третякова (народний депутат України IX скликання) [24], О. А. Дубинський (народний депутат України IX скликання) [12] та ін. Так, А. А. Шарій (лідер політичної сили «Партія Шарія»), аналізуючи привабливість України для туристів, не раз у своїх

висловлюваннях згадував, що більшість європейців і громадян інших країн їдуть до нас не заради архітектури, а заради отримання якісних еротичних та сексуальних послуг, що надаються в Україні за мінімальними цінами [15; 21]. На жаль, нині нашим громадянам, які надають еротичні та сексуальні послуги, зручніше, вигідніше й безпечніше знаходитися в чужій країні, ніж у своїй власній. З цим потрібно боротися.

У деяких країнах ЄС проституція легалізована, але займатися цією роботою приїжджим забороняється. Відповідно, українки, які надають еротичні та сексуальні послуги в ЄС, перебувають там напівлегально, що також не дозволяє їм працювати у даній сфері офіційно і користуватися всіма наявними перевагами, які отримують легально працюючі секс-працівники.

Засудження проституції окремою частиною українського суспільства вже призвела до такого негативного наслідку, як стигматизація особистості проституючої особи – навішування на неї ярликів, які перешкоджають позитивним змінам, підсилюють небезпечну ізоляцію та не сприяють інтеграції проституючих осіб у соціум. А це неприпустимо, оскільки суперечить курсу України та бажанню більшості українців інтегруватися в Європейське Співтовариство, де толерантність, рівноправ'я і терпимість до ближнього стоять на першому місці. В цілому слід зазначити, що, не звертаючи уваги на проблему, не варто сподіватися на її зникнення. Хотілося б підкреслити: яким би чином держава і населення не відносилися до проституції, вона буде існувати, оборот грошей буде здійснюватися, тільки надходити дані кошти будуть не до бюджету держави, а на рахунки кримінальних і тіньових структур. На нашу думку, пора взяти проституцію під офіційний державний контроль і припинити «переводити стрілки» на її моральність та етичність. У якості прикладу ми можемо взяти досвід Австрії, Данії, Німеччини, де проституція легалізована і перебуває під суворим наглядом державних органів.

Підсумовуючи, хотілося б нагадати, що проституція існує в Україні вже дуже давно; як стійке соціальне явище вона сформувалася ще до набуття Україною незалежності. Недарма ж проституція вважається однією із найдревніших професій. Протягом багатьох років в Україні намагалися боротися з цим явищем, але,

як показала практика, результат такої боротьби не можна вважати ефективним. Обсяги проституції в Україні щороку зростають,

даний вид бізнесу курується і збагачує тіньові структури, і, в підсумку, підриває економічну безпеку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

- Berleva, H., Dumchev, K., & Kasianchuk, M. (2012). *Analitychnyi zvit za rezultatamy doslidzhennia "Otsinka chyselnosti hrup vysokoho ryzyku infikuvannia VIL v Ukraini" stanom na 2012 rik* [Analytical report on the results of the study "Estimation of the number of high-risk groups for HIV infection in Ukraine" as of 2012]. Kyiv: Mizhnarodnyi Alians z VIL/SNID v Ukraini (in Ukrainian)
[Берлева, Г., Думчев, К., & Касянчук, М. (2012). *Аналітичний звіт за результатами дослідження «Оцінка чисельності груп високого ризику інфікування ВІЛ в Україні» станом на 2012 рік*. Київ: Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні].
- Butusov, Yu. (Ed.). (2009, July 10). V Evrope pochy kazhdaia chetvertaia prostytutka – ukraïnka [Almost every fourth prostitute in Europe is Ukrainian]. *Tsenzor.Net*. Retrieved July 19, 2020, from http://censor.net.ua/news/95111/v_evrope_pochti_kajdaya_chetvertaya_prostitutka_ukrainka (in Russian)
[Бутусов, Ю. (Ред.). (2009, Июль 10). В Европе почти каждая четвертая проститутка – украинка. *Цензор.Нет*. Актуально на 19.07.2020. URL: http://censor.net.ua/news/95111/v_evrope_pochti_kajdaya_chetvertaya_prostitutka_ukrainka].
- Smirnov, A. (Ed.). (2016, February 29). V stolice Indonezii snosyat krupnejshij kvartal krasnyh fonarej [Indonesia's largest red light district demolished]. *NV*. Retrieved July 19, 2020, from <https://nv.ua/world/countries/v-stolitse-indonezii-snosjat-krupnejshij-kvartal-krasnyh-fonarej-fotoreportazh-100487.html> (in Russian)
[Смирнов, А. (Ред.). (2016, Февраль 29). В столице Индонезии сносят крупнейший квартал красных фонарей. *НВ*. Актуально на 19.07.2020. URL: <https://nv.ua/world/countries/v-stolitse-indonezii-snosjat-krupnejshij-kvartal-krasnyh-fonarej-fotoreportazh-100487.html>].
- Gabrelian, A. Yu. (2016). Prostytutsiia v suchasnykh ukrainskykh realiiakh. Novyi pohliad na problemu [Prostitution in modern Ukrainian realities. A new look at the problem]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, 12, 28–32 (in Ukrainian)
[Габрелян, А. Ю. (2016). Проституція в сучасних українських реаліях. Новий погляд на проблему. *Економіка. Фінанси. Право*, 12, 28–32].
- Gabrelian, A. Yu. (2018). Dotsilnist lehalizatsii prostytutsii v Ukraini: arhumenty «za» [The expediency of legalizing prostitution in Ukraine: arguments "for"]. *Suchasni pytannia ekonomiky i prava*, 2(8), 135–143 (in Ukrainian)
[Габрелян, А. Ю. (2018). Доцільність легалізації проституції в Україні: аргументи «за». *Сучасні питання економіки і права*, 2(8), 135–143].
- Gabrelian, A. Yu. (2020). Nedoliky zakonoproektu No 3139 "Pro rehuliuвання prostytutsii ta diialnosti seks-zakladiv" [Disadvantages of the bill № 3139 "On regulation of prostitution and sex activities"]. *Verkhovenstvo Prava*, 1, 36–43 (in Ukrainian)
[Габрелян, А. Ю. (2020). Недоліки законопроекту № 3139 «Про регулювання проституції та діяльності секс-закладів». *Верховенство Права*, 1, 36–43].
- Gabrelian, A. Yu. (2020). Pravovi aspekty vidnesennia seks-pratsi (prostytutsii) do lehalnykh vydiv ekonomichnoi diialnosti [Legal aspects of classifying sex work (prostitution) as a legal economic activity]. *Yevropeïski perspektivy*, 1, 45–50 (in Ukrainian)
[Габрелян, А. Ю. (2020). Правові аспекти віднесення секс-праці (проституції) до легальних видів економічної діяльності. *Європейські перспективи*, 1, 45–50].

8. Gabrelyan, A. (2020). Object of offensive provided by Art. 181-1 the code of Ukraine about administrative offences «consuming prostitution». *ScienceRise: Juridical Science*, 3(13), 27–33. doi: 10.15587/2523-4153.2020.213796
9. Gabrelian, A. Yu. (2007). Protypravna povedinka nepovnolitnikh: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Illegal behavior of minors: problems and ways to solve them]. In *Aktual'nye problemy kriminologii i kriminal'noj psihologii* (p. 129–133). Odesa: Fenyks (in Ukrainian) [Габрелян, А. Ю. (2007). Протиправна поведінка неповнолітніх: проблеми та шляхи їх вирішення. В *Актуальные проблемы криминологии и криминальной психологии* (с. 129–133). Одеса: Феникс].
10. Gabrelian, A. Yu. (2013). Poniattia ta sutnist definitsii podatkovе konsultuvannia [The concept and essence of the definition of tax consulting]. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky*, 59, 270–276 (in Ukrainian) [Габрелян, А. Ю. (2013). Поняття та сутність дефініції податкове консультування. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*, 59, 270–276].
11. 112 Ukraine. (2015, December 15). *Havryliuk o lehalizatsyyu prostytutsyy v Ukrayne* [Gavrilyuk on the legalization of prostitution in Ukraine]. Retrieved July 19, 2020, from <https://www.youtube.com/watch?v=skfscst-pzQs> (in Ukrainian) [112 Україна. (2015, Декабрь 15). *Гаврилюк о легализации проституции в Украине*. Актуально на 19.07.2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=skfscst-pzQs>].
12. Nash. (2020, July 20). *Dubinskyi, Muraiev / Lehalizatsiia prostytutsii. Protesty v Bilorusi. Chomu dolar roste?* [Dubinsky, Muraev / Legalization of prostitution. Protests in Belarus. Why is the dollar rising?]. Retrieved July 19, 2020, from <https://www.youtube.com/watch?v=rhUyYN8W8no> (in Ukrainian) [Наш. (2020, Июль 20). *Дубінський, Мураєв / Легалізація проституції. Протести в Білорусі. Чому доллар росте?* Актуально на 26.07.2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rhUyYN8W8no>].
13. RBK-Ukraine. (2019, April 17). *Zelenskij: Takogo kak ya – vy ne videli* [Zelensky: You have not seen anyone like me]. Retrieved July 19, 2020, from <https://www.youtube.com/watch?v=sHreouOLDQM> (in Russian) [РБК-Украина. (2019, Апрель 17). *Зеленский: Такого как я – вы не видели*. Актуально на 17.09.2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sHreouOLDQM>].
14. Klimchuk, A. (2016, March 31). *Kak v MVD kryshuyut prostitutsiyu: stali izvestny summy «vznosov» po Kievu* [How the Ministry of Internal Affairs protects prostitution: the amount of "contributions" in Kiev has become known]. Retrieved July 19, 2020, from http://antikor.com.ua/articles/95799-kak_v_mvd_kryshujut_prostitutsiju_stali_izvestny_summy_vznosov_po_kievu (in Russian) [Климчук, А. (2016, Март 31). *Как в МВД крышуют проституцию: стали известны суммы «взносов» по Киеву*. URL: http://antikor.com.ua/articles/95799-kak_v_mvd_kryshujut_prostitutsiju_stali_izvestny_summy_vznosov_po_kievu].
15. SHarij, A. (2020, June 4). *Kak russkim yazykom proizvodit' kirpichi* [How to make bricks in Russian]. Retrieved July 19, 2020, from <https://www.youtube.com/watch?v=88gyxs1f3nY&t=1s> (in Russian) [Шарий, А. (2020, Июнь 4). *Как русским языком производит кирпичи*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=88gyxs1f3nY&t=1s>].
16. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine] (Ukraine), 28 June 1996. Retrieved July 19, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (in Ukrainian) [Конституція України (Україна), 28 червня 1996 р. Актуально на 19.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>].
17. Kuzin, I., Riabchenko, K., Hrabovyi, S., Martynovska, V., & Antonenko, Zh. (2019). *Natsionalna otsinka sytuatsii z VIL/SNIDU v Ukraini stanom na pochatok 2019* [National assessment of the HIV

- / AIDS situation in Ukraine as of the beginning of 2019]. Kyiv.
Кузін, І., Рябченко, К., Грабовий, С., Марциновська, В., & Антоненко, Ж. (2019). *Національна оцінка ситуації з ВІЛ/СНІДУ в Україні станом на початок 2019*. Київ.
18. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2013). *Metodolohichni polozhennia onovlenoi versii systemy natsionalnykh rakhunkiv 2008 roku* [Methodological provisions of the updated version of the system of national accounts in 2008]. Retrieved July 19, 2020, from http://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2013/398/met_polog.zip (in Ukrainian)
[Державна служба статистики України. (2013). *Методологічні положення оновленої версії системи національних рахунків 2008 року*. URL: http://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2013/398/met_polog.zip].
19. Pitienina, K. (2020, February 5). Mylovanov: vsi robliat vyhlyad, shcho prostytutsii nemaie. Tak nepravylno [Milovanov: Everyone pretends that there is no prostitution.]. *Slovo i dilo*. Retrieved July 19, 2020, from <https://www.slovoidilo.ua/2020/02/05/novyna/polityka/mylovanov-vsi-robyat-vyhlyad-prostytucziyi-nemaye.-tak-nepravylno> (in Ukrainian)
[Пітеніна, К. (2020, Лютий 5). Милованов: всі роблять вигляд, що проституції немає. Так неправильно. *Слово і діло*. Актуально на 19.07.2020. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/02/05/novyna/polityka/mylovanov-vsi-robyat-vyhlyad-prostytucziyi-nemaye.-tak-nepravylno>].
20. Moroz, S. S., & Gabrelyan, A. YU. (2016). Aktual'nye problemy formirovaniya instituta chastnyh ispolnitelej v Ukraine [Actual problems of the formation of the institution of private performers in Ukraine]. *Traektoriya nauki*, 7(12), 11–19 (in Russian)
[Мороз, С. С., & Габрелян, А. Ю. (2016). Актуальные проблемы формирования института частных исполнителей в Украине. *Траектория науки*, 7(12), 11–19].
21. Sharij, A. (2015, October 29). *Otveti na voprosy* [Answers on questions]. Retrieved July 19, 2020, from <https://www.youtube.com/watch?v=fm08TkL5S3M> (in Russian)
[Шарий, А. (2015, Октябрь 29). *Ответы на вопросы*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fm08TkL5S3M>].
22. Leshchenko, S. (2019). *Ob LGBT, legalizacii prostitucii i legkih narkotikov* [About LGBT, legalization of prostitution and soft drugs]. Retrieved July 19, 2020, from <https://medium.com/@wtfuachannel> (in Russian)
[Лещенко, С. (2019). *Об ЛГБТ, легализации проституции и легких наркотиков*. URL: <https://medium.com/@wtfuachannel>].
23. Starodubcev, V. (2014, July 24). Skol'ko Ukraina mozhet zarabotat' na prostitutkah [How much Ukraine can earn on prostitutes]. *Delovaya stolica*. Retrieved July 19, 2020, from <http://www.dsnews.ua/economics/skolko-ukraina-mozhet-zarabotat-na-prostitutkah-24072014021200> (in Russian)
[Стародубцев, В. (2014, Июль 24). Сколько Украина может заработать на проститутках. *Деловая столица*. Актуально на 19.07.2020. URL: <http://www.dsnews.ua/economics/skolko-ukraina-mozhet-zarabotat-na-prostitutkah-24072014021200>].
24. Nash. (2020, July 20). *Tretiakova proty relihiinykh sekt, ale za prostytutsiiu. Rik Rady. Aresht Novaka* [Tretyakov against religious sects, but for prostitution.]. Retrieved July 19, 2020, from <https://www.youtube.com/watch?v=vdBVca2izNQ> (in Ukrainian)
[Наш. (2020, Липень 20). *Третьякова проти релігійних сект, але за проституцію. Рік Ради. Арешт Новака*. Актуально на 19.07.2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vdBVca2izNQ>].
25. Lucenko, Yu. (2019, January 21). V gostyah u Dmitriya Gordona [Visiting Dmitry Gordon] (Vol. 2). Retrieved July 19, 2020, from <https://www.youtube.com/watch?v=eadtIw7h39Q&t=2464s> (in Russian)
[Луценко, Ю. (2019, Январь 21). *В гостях у Дмитрия Гордона (Часть 2)*. Актуально на 19.07.2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eadtIw7h39Q&t=2464s>].

26. Congress of the Republic of the Philippines. (2010). *Act of 2341*. Retrieved July 19, 2020, from <http://legacy.senate.gov.ph/lisdata/100208564!.pdf>
27. Davis, L. (2010, March 18). *Bring back the brothel, says female French MP*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2010/mar/18/france-brothel-prostitution-female-mp>
28. Brooks-Gordon, B., Mai, N., Perry, G., & Sanders, T. (2015, July 3). *Production, income, and expenditure in commercial sexual activity as a measure of GDP in the UK national accounts*. Retrieved from <https://eprints.bbk.ac.uk/id/eprint/17962/1/17962.pdf>
29. Saul, H. (2014, May 29). *Drugs and prostitution «worth £10bn to UK economy»*. Retrieved July 19, 2020, from <https://www.independent.co.uk/news/business/drugs-and-prostitution-worth-10bn-to-uk-economy-9454250.html>
30. Polaris. (2019). *Human Trafficking in Illicit Massage Businesses*. Retrieved from <https://polarisproject.org/wp-content/uploads/2019/09/Human-Trafficking-in-Illicit-Massage-Businesses.pdf>
31. Kowalski, J. (2017). *Prostytucja przegrywa z internetem, czyli nierząd w liczbach*. Retrieved July 19, 2020, from <https://gospodarka.dziennik.pl/praca/artykuly/557653,prostytucja-sutenerswo-branza-erotyczna-przychody-dane-liczby.html>
32. ProstCost. (2020). *Estimation du coût économique et social de la prostitution en France*. Retrieved July 19, 2020, from <https://prostcost.wordpress.com>
33. Fondation Scelles. (2016). *Prostitution = violence faite aux femmes (et aux hommes aussi !)*. Retrieved July 19, 2020, from <https://infos.fondationscelles.org/dossier-du-mois/prostitution-violence-faite-aux-femmes-et-aux-hommes-aussi-32>
34. Fondation Scelles. (2020). *Prostitution*. Retrieved July 19, 2020, from <http://www.fondationscelles.org/en>
35. The State Council the People's Republic of China. (2014, August 23). *Regulations on Control of Public Places of Entertainment*. Retrieved July 19, 2020, from http://english.www.gov.cn/archive/laws_regulations/2014/08/23/content_281474983043707.htm
36. Sahni, R., & Shankar, K. (2011, April). *The First Pan-India Survey of Sex Workers. A summary of preliminary findings*. Retrieved from https://www.sangram.org/resources/Pan_India_Survey_of_Sex_workers.pdf
37. Waring, M. (2000). The Sex Sector – The Economic and Social Bases of Prostitution in Southeast Asia. *Journal of Social Economics*, 27(3), 244–255. doi: 10.1108/ijse.2000.27.3.244.1
38. Charpenel, Y. (2012). *Rapport mondial sur l'exploitation sexuelle. La prostitution au coeur du crime organisé*. N. d.: Economica.
39. UNAIDS. (2002, June). *HIV/AIDS: China's Titanic Peril*. Retrieved July 19, 2020, from <https://www.hivpolicy.org/Library/HPP000056.pdf>
40. U. S. Department of State. (2010, March 11). *2009 Human Rights Report: United Kingdom*. Retrieved July 19, 2020, from <https://web.archive.org/web/20100315154800/http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eur/136064.htm>